

VILNIUS UNIVERSITY

Radvilė Čiricaitė

**LEGAL REGULATION OF THE ASPECTS OF
CROSS-BORDER INSOLVENCY PROCEEDINGS
IN EUROPEAN UNION AND LITHUANIAN LAW**

Summary of doctoral dissertation

Social sciences, law (01 S)

Vilnius, 2012

Dissertation was prepared during 2004 – 2011 at Vilnius University

Scientific supervisor:

doc. dr. Skirgailė Žalimienė (Vilnius University, social sciences, law-01S) (from 2009)

doc. dr. Zenonas Petrauskas (Vilnius University, social sciences, law-01S) (from 2004-2009)

Dissertation will be defended before the Law Science Council of Vilnius University:

Chairman:

prof. dr. Dainius Žalimas (Vilnius University, social sciences, law-01S)

Members:

doc. dr. Andrius Smaliukas (Vilnius University, social sciences, law-01S)

dr. Deividas Soloveičikas (Vilnius University, social sciences, law-01S)

prof. dr. Julija Kiršienė (Vytautas Magnus University, social sciences, law-01S)

prof. dr. Ignas Vėgėlė (Mykolas Romeris University, social sciences, law-01S)

Opponents:

dr. Irmantas Jarukaitis (Vilnius University, social sciences, law-01S)

prof. dr. Edita Gruodytė (Vytautas Magnus University, social sciences, law-01S)

Dissertation will be defended in the public session of the Law Science Council, on 16 March 2012, at 2 p.m. at K. Jablonskis auditorium.

Address: Saulėtekio av. 9, LT-10222 Vilnius, Lithuania.

Summary of doctoral dissertation was distributed on __ February 2012.

The dissertation can be reviewed at the library of Vilnius University.

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Radvilė Čiricaitė

**TARPTAUTINIO BANKROTO PROCESO ASPEKTŲ
TEISINIS REGULIAVIMAS
EUROPOS SAJUNGOS IR LIETUVOS TEISĖJE**

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2012

Disertacija rengta 2004 – 2011 metais Vilniaus universitete

Mokslinis vadovas:

doc. dr. Skirgailė Žalimienė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01S)
(nuo 2009 m.)

doc. dr. Zenonas Petrauskas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01S)
(nuo 2004 m. iki 2009 m.)

Disertacija ginama Vilniaus universiteto Teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:

prof. dr. Dainius Žalimas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01S)

Nariai:

doc. dr. Andrius Smaliukas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01S)

dr. Deividas Soloveičikas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01S)

prof. dr. Julija Kiršienė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01S)

prof. dr. Ignas Vėgėlė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01S)

Oponentai:

dr. Irmantas Jarukaitis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01 S)

prof. dr. Edita Gruodytė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01 S)

Disertacija bus ginama viešame Teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2012 m. kovo mėn. 16 d. 14 val. K. Jablonskio auditorijoje.

Adresas: Saulėtekio al. 9, LT-10222 Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2012 m. vasario __ d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje.

Relevance and Novelty of the Scientific Research

Rapid expansion of international trade and investments introduces new business opportunities to its participants and consequently inevitably stipulates competition among them. This may result in failure of international businesses which subsequently gives rise to an increased number of transnational insolvencies. The most known examples of transnational insolvencies include Enron, BRAC Rent-A-Car International, Crisscross Telecommunications, Eurofood/Parmalat, MG Rover and many others.

Transnational insolvencies raise many legal issues which are unique to cross-border insolvency cases. The courts have to consider questions related to international jurisdiction and applicable law. Due to diverse legal traditions, individual countries have different priorities of national economic interests as well as legal rules governing insolvency laws. Therefore, application of different country law may result in different possibilities for the same-ranking creditors to participate in the insolvency proceedings and receive satisfaction of their claims. Subject to how the issues regarding international jurisdiction and applicable law are resolved by the court, the course and closure of insolvency proceedings as well as protection of creditors' rights will depend.

On the other hand, when dealing with transnational insolvency cases the courts may need to resolve the matters regarding recognition and enforcement of foreign judgments. The importance of these issues is not only pure procedural (whether judgment is granted automatic recognition, or is subject to an *exequatur* procedure), but also substantive, for example, what effect it makes on the assets of the debtor which are situated in the recognizing state. Furthermore, the effectiveness of the foreign proceedings may depend directly on a manner in which the recognizing country regulates these matters. Therefore, effective regulation of the cross-border aspects of cross-border insolvency process is of the foremost importance for the protection of the social interests of the creditors, the debtor and the state, as well as for ensuring effective international cooperation in relation to foreign insolvency proceedings.

As the aforementioned issues are the elements of private international law¹, they are mostly regulated by national laws of the states. However, Lithuanian national laws do not have special norms regulating cross-border insolvency issues. When deciding on the matters of private international law the courts must follow general set of legal rules applicable to the cross-border civil litigation. The application of general provisions becomes more sophisticated in the matters of cross-border insolvency cases because the courts have to take into account the fundamental principles of insolvency law, including protection of the public interest. The application of general provisions becomes even more complex due to the fact that Lithuanian case-law is not much developed in this sphere. It justifies the need to analyze more closely the problems that arise or may arise in the application of private international law rules and propose on the manner in which the problems can be solved in order to achieve effective hearing of cross-border cases in Lithuanian courts.

It can be acknowledged that problems which arise in the cross-border insolvency cases cannot be effectively resolved only by unilateral national regulation of the states. National laws of the states contain widely different rules for regulating insolvency procedures as well as their cross-border effects. It is recognized that negative consequences of such different legal regulation can be eliminated or mitigated by unifying certain aspects of cross-border insolvency regulation.

There have been long attempts trying to unify the rules of cross-border insolvencies within the European Union. The attempts which have been lasting for over forty years ended up with the adoption of the Council Regulation (EC) No. 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings² (hereinafter – Insolvency Regulation or Regulation 1346/2000), coming into force on 31 May 2002. The Insolvency Regulation provides the rules on international jurisdiction, applicable law, recognition of judgments in cross-

¹ There is no common approach regarding the scope of private international law in the legal doctrine. Some legal scholars assert that legal norms of civil procedure which regulate cross-border litigation matters constitute autonomous part of national law and private international law only includes conflicts of laws which resolve conflicts between two or more legal systems to be applicable to the dispute. Different view is taken by the scholars who are of the opinion that international civil procedure forms part of private international law. The author shall uphold the latter view, i. e., that private international law includes both - international civil procedure law and the conflict of laws. On the problems of the scope of private international law see, Kontrauskas, Ramūnas. *Tarptautinis civilinis procesas: samprata ir vieta nacionalinės teisės sistemoje. Jurisprudencija*, 2008, No. 7 (109), p. 74-75.

² OJ L 160, 30.6.2000, p. 1-18.

border insolvency proceedings. It also contains provisions regarding other aspects of cross-border insolvency, for e.g. provisions on the rights of creditors and liquidators, on the interaction between main and secondary proceedings, etc. However, the main aim of the Insolvency Regulation - improving the efficiency and effectiveness of insolvency proceedings having cross-border effects – can be achieved if the provisions of the Regulation 1346/2000 are uniformly interpreted and applied by the courts of all Member States. Legal analysis of the jurisprudence and case-law of the Members States' courts indicates that there are still unresolved issues which hinder uniform application of the rules established in the Insolvency Regulation. Such situation calls for more profound analysis of the problems related to the application of the aforementioned rules and proposals for their solutions, which are conducted and proposed in this dissertation.

Considering the topic of this dissertation, problematic issues are analyzed in two levels. First of all, regulation of international jurisdiction, applicable law and recognition as well as enforcement of judgments in the European Union level is examined by analyzing provisions set forth in the Regulation 1346/2000. The Insolvency Regulation has direct effect in Lithuania since 1 May 2004, therefore, the matters concerning interpretation and application of its provisions are very significant. It would be misleading to assert that provisions of the Insolvency Regulation have not been analyzed by Lithuanian scholars at all; however, investigations were mostly limited to certain spheres of Insolvency Regulation. Its rules on international jurisdiction and recognition of foreign judgments have been fragmentally analyzed in several publications by Lithuanian authors³. More exhaustive investigation of the jurisdictional provisions of Regulation 1346/2000 has been made in the doctoral dissertation of L. Kirilevičiūtė⁴, which was prepared nearly in parallel to this dissertation. Also few chapters of the manual „Bankroto teisė“⁵ contain brief survey on the provisions of Insolvency Regulation. However, no complex integrated researches involving the issues of

³ Kirilevičiūtė, Laura. „Europos Sąjungos kompetencijos reguliuoti bankroto procesą ribos“. *Teisė*. 2009, Vol. 73, p. 89-101; „Ar egzistuoja palankesnės teisės ieškojimo galimybės bankroto byloje?“. *Teisė*. 2010, Vol. 74, p. 93-104; Urbonas, Andrius. „Teismo sprendimo bankroto byloje pripažinimas kitoje Europos Sąjungos šalyje narėje“. *Jurisprudencija*, 2007, No. 99 (9), p. 70-76.

⁴ Kirilevičiūtė, Laura. *Jurisdikcijos taisyklės pagal 2000 m. gegužės 29 d. tarybos reglamentą (EB) 1346/2000 dėl bankroto bylų*. Doctoral dissertation, 2011 (defended on 26 January 2012).

⁵ Kavalnė, Salvija; Mikuckienė, Vilija; Norkus, Rimvydas; Velička, Rimvydas. *Bankroto teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009.

international jurisdiction, applicable law, and recognition of judgments in cross-border insolvency proceedings in the light of Insolvency Regulation were made. This fact encouraged the author to devote current scientific research to the analysis of the aforementioned issues. It should also be mentioned that this research does not seek to analyze all provisions regarding international jurisdiction, applicable law and recognition of judgments embedded in the Regulation 1346/2000. It encompasses only those provisions, the interpretation whereof is of the utmost importance to the application of the Insolvency Regulation, or application whereof is vague or either does induce (or, in the opinion of the author, might induce) certain ambiguities.

Secondly, the regulation of international jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of foreign judgments in cross-border insolvency cases is analyzed in the national level, but in addition the rules set forth in international treaties are examined. It should be noted that no studies regarding application of Lithuanian private international law provisions in cross-border insolvency cases have been made so far. This “gap” motivated the author to broaden the object of her dissertation and include analysis of the legal regulation of the cross-border insolvency aspects which are not regulated by the Regulation 1346/2000. Thus, the analysis of these aspects in the dissertation should be treated as novel and at the same time relevant.

This scientific research is significant in several aspects. As it has already been mentioned, Lithuanian case law concerning application of Regulation 1346/2000 is in the development stage. Notwithstanding the fact that there are not many instances of its application by Lithuanian courts, in several cases the courts faced difficulties in directly applying Insolvency Regulation. Moreover, in some cases the courts used different approach while applying general private international law provisions in the cross-border insolvency cases. Thus, this dissertation may be relevant for the court practice when applying Regulation 1346/2000 as well as national laws of private international law in cross-border insolvency cases. Moreover, this research may be useful to other participants of cross-border insolvency proceedings (creditors, insolvency administrators, etc.) who can be in the need of directly applying legal provisions. Finally, the results of the dissertation could be used by Lithuanian legislator when improving legal regulation of the aspects of cross-border insolvency proceedings and facilitating application of the Insolvency Regulation in Lithuania.

Objectives of the Scientific Research

The object of this dissertation is the legal regulation of international jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of judgments in the European Union and Lithuanian law. It should be noted that due to limited extent of this dissertation the aforementioned aspects are analyzed only in the court-based insolvency proceedings, excluding restructuring proceedings. However, in order to present the profound analysis of certain rules of the Insolvency Regulation, the Law on Restructuring of Enterprises of the Republic of Lithuania⁶ was taken into consideration. Special treatment of financial and insurance undertakings has also been excluded from the object of this dissertation, as this requires separate analysis due to special regime applied to such undertakings. This dissertation is also limited to the analysis of the aspects of cross-border insolvency proceedings related only to legal, but not natural persons. This exclusion is based on the fact that bankruptcy of natural persons is not legally regulated in Lithuanian laws yet⁷.

The main aim of this dissertation is to examine the provisions on international jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of judgments established in the Regulation 1346/2000 and Lithuanian law, analyze relevant case law, determine problems that arise in their application and interpretation, provide possible solutions of the identified problems and recommendations to the legislator. In order to achieve the aforementioned aims, the following tasks have been set forth:

1) to analyze provisions regarding jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of judgments enshrined in the Insolvency Regulation; to reveal major shortcomings and main problems of their application;

2) to make proposals regarding improvement of Lithuanian legal regulation for the purposes of reaching more transparent application of the Insolvency Regulation;

3) to investigate national legal acts of the Member States of the European Union regulating the aspects of cross-border insolvency proceedings which were reformed after Regulation 1346/2000 came into effect; using comparative analysis identify relevant examples that might be used for improving Lithuanian legal regulation;

⁶ Valstybės žinios (*Official Gazette*), 2001, No. 31-1012

⁷ However, the Draft Law on the Bankruptcy of Natural Persons No. XIP-3052 has been submitted to Lithuanian Parliament.

4) to determine peculiarities of applying private international law provisions embedded in international treaties and Lithuanian legislation for cross-border insolvency proceedings;

5) to examine and evaluate Lithuanian case law connected with the interpretation and application of the private international law provisions in cross-border insolvency cases;

6) to propose solutions for identified problems as well as recommendations for Lithuanian legislator for the purposes of improving legal regulation of cross-border insolvency proceedings.

Research Methods

Empirical research method - documentary analysis - was used for the purposes of analyzing different kinds of instruments: legal acts of the European Union, Lithuania and the Member States, *travaux préparatoires*, *soft law*, the jurisprudence of the European Court of Justice, as well as the case law of Lithuanian and the Member States' courts. The research was based mostly on primary sources, but when examining, for example, national legal regulation of cross-border insolvency issues in the Member States, secondary sources - legal surveys - were also included.

Logical method was used for analyzing the substance of legal norms, examining approaches of different legal scholars regarding interpretation or application of legal issues, making findings and drawing conclusions. For example, when analyzing different elements of the concept of the „center of main interests“ (COMI) it was assessed whether this concept is clear enough in order to determine international jurisdiction of the court to open main insolvency proceedings.

Comparative analysis method without a doubt was the most important for analyzing the problems of legal regulation of cross-border insolvency proceedings in Lithuania. Comparing national regulation of different Member States, as well as regulation established in international instruments, most appropriate solutions have been identified and recommendations proposed to the Lithuanian legislator.

With the help of historical and teleological methods legal regulation was analyzed taking into consideration the initial legislative aims and origins of certain legal norms. These methods, for example, helped to determine why legal regulation of certain aspects

of cross-border insolvency in the Regulation 1346/2000 is based on a modified universality principle.

Systemic analysis method was used in examining problems which may not be revealed without taking into consideration their systemic ties with other issues. This method was mostly important for analyzing peculiarities of the application of the general private international norms for cross-border insolvency proceedings, as well as investigating exceptions from *lex concursus* embedded in the Insolvency Regulation.

Linguistic analysis was most important while comparing the text of the Insolvency Regulation in Lithuanian language to the text of the Regulation 1346/2000 in other languages. Such linguistic analysis was crucial for determining few inaccuracies of the Insolvency Regulation text in Lithuanian language.

Structure

Dissertation is divided into several structural parts: introduction, three chapters, conclusions, including recommendations, list of the sources and the list of publications of the author.

The first chapter of this dissertation is devoted to the analysis of the concept of cross-border insolvency proceedings and their problematic aspects. It also contains analysis of the doctrinal perspectives on how the specific issues concerning cross-border insolvency can be solved.

Regulation of the aspects of cross-border insolvency proceedings established in the Insolvency Regulation is examined in the second chapter of this dissertation. First of all, the short overview of the history of the Insolvency Regulation is presented; its place in the Lithuanian legal system is examined. Further, the sphere of application is analyzed, moving to the detailed analysis of provisions on international jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of judgments. Collectively, provisions of Lithuanian legal acts that have to be invoked as a consequence of direct application of the Insolvency Regulation are investigated, and problems that arise due to incompatibility of the national laws with the Insolvency Regulation are identified.

Third chapter contains analysis of the legal regulation of the aspects of cross-border insolvency that do not fall within the scope of Insolvency Regulation in certain Member

States (namely in Germany, United Kingdom, Spain and Belgium) and in Lithuania. Legal regulation of the aforementioned Member States has been chosen due to the reason that these states have reformed their cross-border insolvency legislation by applying different principles (based on Insolvency Regulation or UNCITRAL Model Law or both). Weaknesses of Lithuanian legal regulation in the context of cross-border insolvency are revealed and proposals of its improvements suggested.

The closing part of this dissertation summarizes the conclusions made throughout the analysis.

Conclusions

1. The rules on jurisdiction, applicable law and recognition of judgments set out in the Insolvency Regulation undoubtedly facilitate cross-border insolvency proceedings among the Members States of the European Union. However, its direct application for almost ten years revealed some of its weaknesses which prevent from completely satisfying its objectives:

1.1. Jurisdictional rules embedded in the Insolvency Regulation should unambiguously allow the court to determine whether it has international jurisdiction over the insolvency case. However, the absence of clear definition of the concept COMI which is crucial for determining jurisdiction of the court to open main insolvency proceedings lead to different approaches by national courts regarding COMI. The recent judgment of the European Court of Justice in the *Interedil Srl* case provides a reasonable guidance of COMI and is an appropriate example for the national courts to follow. It is expected that this judgment would minimize possibility of different approaches regarding COMI by national courts, but taken into consideration the need of effective and transparent regulation, the COMI definition reflecting clarifications made by the European Court of Justice should be established in the Regulation;

1.2. The system of uniform conflict of law rules for insolvency proceedings set out in the Regulation 1346/2000 is of vital importance for ensuring predictability of creditors and third parties. Still the Insolvency Regulation contains several provisions that rise doubts regarding their interpretation or expedience. Article 13 which provides exception from *lex concursus* regarding detrimental acts should be eliminated as it may promote

fraudulent actions by the parties to the transaction. The parties may freely choose the law governing their act and by this leave the acts detrimental to all the creditors immune. Instead, detrimental acts should be governed by *lex concursus*. As the Insolvency Regulation has no *expressis verbis* provisions regarding impact of the insolvency proceedings to pending arbitration, the Insolvency Regulation should indicate that impact of the insolvency proceedings on pending arbitrations should depend on the law of the country of the seat of the arbitration. The Insolvency Regulation does not regulate situations when the conflict of law rule provides for the application of the law of the third country. As the Insolvency Regulation is construed to govern intra-Community conflicts, the Insolvency Regulation should provide for a possibility to apply only laws of the Member States;

1.3. For the purposes of eliminating the possibility of parallel insolvency proceedings, when deciding on its jurisdiction to open main insolvency proceedings, the court has to verify *ex officio* if another insolvency proceeding has not been opened in another Member State. This is hindered by the absence of provisions containing public announcement of decisions to open insolvency proceedings in the European Union level. Thus, inclusion of provisions on publication of judgments opening insolvency proceedings on the European Union level would facilitate verification duty regarding insolvency proceedings in other Member States.

2. Application of the Insolvency Regulation in Lithuania becomes complex because Lithuanian legal acts do not contain provisions implementing Regulation 1346/2000. Although Insolvency Regulation has immediate effect in each Member State, and therefore there is no need for express adoption of it, it is nevertheless expedient to modify or introduce certain provisions which would facilitate application of the Insolvency Regulation in Lithuania.

2.1. The possibility of opening of the main insolvency proceedings for the foreign legal undertaking if it has COMI in Lithuania, should be established in Lithuanian laws. Correspondingly, the national laws should contain provisions allowing the application for the opening of the main insolvency to be filed not only to the district court of the place of the registered office of the debtor, but also to the district court of the place of the COMI of the debtor;

2.2. For the purposes of protecting rights and interests of local creditors and seeking cost effective administration, it would be expedient to establish the possibility to open secondary insolvency proceedings for a foreign legal undertaking, if it has establishment in Lithuania;

2.3. Following article 29 of the Insolvency Regulation, the opening of secondary insolvency proceedings may be requested *inter alia* by the liquidator in the main proceeding. For the purposes of harmonizing the Law on the Bankruptcy of Enterprises with the Regulation, the liquidator in the main proceedings should be entitled to file an application for the opening of insolvency proceedings in Lithuanian court;

2.4. Lithuanian legal acts should contain an obligation for the court opening the insolvency proceedings to indicate in its decision the type of the proceedings (main or secondary) and substantiate its jurisdiction pursuant to the Article 3 of the Regulation 1346/2000.

3. There are no special provisions for regulating the aspects of cross-border insolvency proceedings that fall outside the scope of the Regulation 1346/2000 in Lithuanian legislation. In the absence of international treaty, the issues of international civil procedure or applicable law are regulated by applying general provisions of private international law established in the Civil Procedure Code and Civil Code of the Republic of Lithuania taking into consideration the specifics of insolvency institute. Such legal regulation is not sufficiently efficient therefore it should be amended with special provisions adjusted to regulation of the certain aspects of cross-border insolvency proceedings:

3.1. In order to protect the interests of local creditors the possibility of Lithuanian court to open secondary insolvency proceedings for the foreign legal entity if the main insolvency proceedings have already been opened in the foreign state should be established in Lithuanian legal acts. Such regulation is set out in many other Member States, including Germany, Spain, Belgium, etc. The secondary insolvency proceedings might be possible if the debtor's assets are located in Lithuania and should be limited only to the assets situated within the territory of Lithuania. Such legal regulation would allow for the opening of secondary insolvency proceedings against legal entities that have an affiliate or other material assets in Lithuania;

3.2. For the purposes of legal transparency it would be expedient to establish the conflict of law rule providing for the application of *lex concursus* for the opening, conduct and closure of the proceedings as well as entire effects ensuing from the insolvency proceedings in Lithuanian legal acts. Exceptions from *lex concursus* where a particular issue maybe governed by other law than *lex concursus* might be based on the examples indicated in the Regulation 1346/2000 and legislation of other Member States (for e.g. rights *in rem*, immovable property contracts, etc.);

3.3. The Law on the Bankruptcy of Enterprises should contain conflict of law rules, indicating that the real estate of the debtor located outside Lithuania and securities are realized applying correspondingly the law of the state of their location or the law of the state where they are issued (drawn).

4. Analysis of the Lithuanian case law leads to the conclusion that in the course cross-border insolvency proceedings the courts face (or might face) uncertainty regarding application of *vis attractiva concursus* principle, determination of jurisdiction of the administrator-based claims, deciding on the enforcement of recognized foreign judgments and arbitral awards:

4.1. Part 2 of the article 15 of the Law on the Bankruptcy of Enterprises which provides that all lawsuits in which proprietary claims are filed against the enterprise shall be referred to the court which opened the insolvency proceedings cannot be applied to the lawsuits pending in foreign countries in which proprietary claims are filed against the Lithuanian debtor. This provision could be applied voluntarily or on reciprocal basis if Lithuanian courts would decline their jurisdiction regarding disputes involving foreign debtor when bankruptcy proceedings are started against such debtor in the foreign country. Nevertheless, part 2 of the article 15 of the Law on the Bankruptcy of Enterprises should be applicable to the pending arbitrations because Lithuanian legislation and case law attributes the aforementioned disputes to the exclusive jurisdiction of the courts;

4.2. International jurisdiction of the courts regarding claims for the invalidation of transactions, also other claims of the administrator against the enterprise's debtors having cross-border element should be determined according to the provisions of the national law regulating international civil procedure (in the absence of international treaty).

Provisions of the Law on the Bankruptcy of Enterprises regulate national jurisdiction of the courts, while provisions set forth in the chapter LIX of the part seven of the Civil Procedure Code establish international jurisdiction rules. Thus, special provisions set forth in the Law on the Bankruptcy of Enterprises should be applied when determining national but not international jurisdiction of Lithuanian courts;

4.3. Foreign judgment under which certain sums from Lithuanian undertaking against which the insolvency proceedings have been started in Lithuanian court are adjudicated, can be recognized and enforced in Lithuania provided no grounds for non-recognition set forth in the international treaties or Civil Procedure Code (as applicable) are identified. Following provisions of the Law on the Bankruptcy of Enterprises, upon opening of the insolvency proceedings realization of the assets of the debtor is suspended, and restrictions regarding performance of financial obligations and recovery of debts are imposed. Therefore, the claims of the creditor based on the foreign judgment which is recognized and enforceable could not be enforced in Lithuania following ordinary enforcement procedure, but have to be satisfied under insolvency procedure established in the Law on the Bankruptcy of Enterprises. Similar rule should be applied to the recognized and enforceable arbitral awards;

4.4. Lawsuits regarding opening of the insolvency proceedings, also lawsuits in which proprietary claims are filed against the enterprise, lawsuits for the invalidation of contracts and other claims of the administrator against the enterprise's debtors under Lithuanian legislation and case law are attributed exclusively to the jurisdiction of courts and makes them not arbitrable. Therefore, the arbitral award regarding the claim which under Lithuanian legal acts or case law was attributed to the exclusive competence of the courts would not be recognized as contrary to the Lithuanian public order.

List of Publications

1. Čiricaite, Radvilė. Opening of the Insolvency Proceedings in the Court of the Republic of Lithuania under European Union and Lithuanian Law . *Teisė*. 2010, Vol. 74, p. 80-92.
2. Čiricaite, Radvilė. Council Regulation (EC) No. 1346/2000 of 29 May 2000 on Insolvency Proceedings: Particularities of the Choice of Laws Rules. *Teisė*. 2008, Vol. 67, p. 65-75.
3. Čiricaite, Radvilė. Jurisdiction of Insolvency Cases under the European Union law. *Teisė*. 2007, Vol. 63, p. 33-42.

Personal Details

Radvilė Čiricaitytė graduated from Vilnius University, the Faculty of Law in 2001. In 2004 she was admitted to the doctoral studies at Vilnius University, Faculty of Law, Department of International and European Union Law (presently - Department of Public Law). She completed her doctoral studies in 2011. During her studies she published three articles „Opening of the Insolvency Proceedings in the Court of the Republic of Lithuania under European Union and Lithuanian Law“, „Council Regulation (EC) No. 1346/2000 of 29 May 2000 on Insolvency Proceedings: Particularities of the Choice of Laws Rules” and “Jurisdiction of Insolvency Cases under the European Union law“, analyzing the subject matter of her dissertation.

Since 2005 Radvilė Čiricaitytė has been working as the assistant lecturer at the Faculty of Law, Vilnius University.

Radvilė Čiricaitytė was engaged in private legal practice for seven years and was a member of Lithuanian Bar before pursuing her professional practice in the energy sector company.

Reziumė

Problematika ir naujumas

Globalizacijos pasekmėje didėjant tarpvalstybinių bankrotų skaičiui teismai vis dažniau susiduria su problemomis, kurias sąlygoja bankroto bylų, turinčių tarptautinį elementą, iškėlimas ir nagrinėjimas. Visų pirma, teismams tenka aiškintis ir nagrinėti tarptautinės jurisdikcijos bei taikytinos teisės klausimus. Bankroto teisinių santykių reguliavimas tiek dėl skirtingų teisinių tradicijų, tiek dėl ekonominių interesų apsaugos prioritetų įvairiose valstybėse labai nevienodas. Pavyzdžiui, taikant skirtingų valstybių teisę gali skirtis tų pačių kreditorių grupių dalyvavimo bankroto procese ir reikalavimų patenkinimo galimybės. Atsižvelgiant į tai, kaip bus išspręsti jurisdikcijos ir taikytinos teisės klausimai, priklausys bankroto bylos eiga ir baigtis, o tuo pačiu ir subjektų, kuriuos įtakoja skolininko bankrotas, interesų apsauga ir gynimas.

Kita vertus, teismams gali tekti spręsti užsienyje pradėtų bankroto procedūrų padarinių poveikio, užsienio teismo sprendimo priimto bankroto byloje pripažinimo (ir vykdymo) klausimus. Šie klausimai svarbūs ne tik procedūrine prasme (ar sprendimas pripažįstamas automatiškai, ar reikalaujama specialios pripažinimo procedūros), bet ir užsienyje pradėto bankroto proceso poveikiu skolininko turtui, esančiam pripažįstančioje valstybėje. Tokiu atveju užsienyje nagrinėjamos bankroto bylos efektyvumas gali tiesiogiai priklausyti nuo to, kaip pripažįstanti valstybė reguliuoja šiuos klausimus. Taigi tinkamas bankroto bylos tarptautinių aspektų suregulavimas reikšmingas ne tik skolininko, jo kreditorių ar pačios valstybės socialinių interesų apsaugai, bet ne mažiau svarbus užtikrinant veiksmingą tarptautinį bendradarbiavimą užsienyje nagrinėjamų ar užbaigtų bankroto bylų atžvilgiu.

Kadangi minėti tarptautinio bankroto proceso klausimai didžiąją dalimi yra tarptautinės privatinės teisės sritis, todėl juos reguliuojančios teisės normos dažniausiai įtvirtinamos valstybių vidaus (nacionalinėje) teisėje⁸. Lietuvos teisės aktuose nėra

⁸ Teisės doktrinoje nėra vieningos nuomonės dėl tarptautinės privatinės teisės apimties. Vieni autoriai teigia, kad tarptautinio civilinio proceso normos, reguliuojančios tarptautinio pobūdžio bylinėjimąsi, yra savarankiška nacionalinės teisės dalis, o tarptautinė privatinė teisė apima tik kolizines normas, kurios išsprendžia dviejų ar daugiau valstybių materialinės teisės sistemų koliziją. Kiti autoriai teigia, kad tarptautinio civilinio proceso normos yra sudedamoji tarptautinės privatinės teisės dalis. Disertacijoje autorė remsis pastarąją nuomone, t. y., kad

specialių nuostatų, taikomų bankrotų bylų su tarptautiniu elementu reguliavimui. Teismai, sprenddami tarptautinės privatinės teisės klausimus, turi vadovautis bendrosiomis teisės normomis, kurios taikomos civilinių bylų su tarptautiniu elementu nagrinėjimui. Šių normų taikymas tarptautinio bankroto bylose tampa sudėtingas, kadangi teismai turi atsižvelgti į bankroto instituto specifiką, įskaitant viešojo intereso apsaugą. Be to, tarptautinės privatinės teisės normų taikymą bankroto bylose apsunkina dar ir tai, kad Lietuvos teismų praktika šioje srityje nėra gausi. Tai liudija poreikį išsamiau ištirti tokiose bylose iškilančias ar galinčias iškilti problemas, susijusias su tarptautinės privatinės teisės normų taikymu, pasiūlyti problemų sprendimo būdus siekiant veiksmingesnio bankroto bylų nagrinėjimo Lietuvos teismuose.

Minėtų tarptautinio bankroto proceso klausimų teisinis reguliavimas vien tik vidaus tarptautinės privatinės teisės normomis ne visada gali išspręsti problemas, su kuriomis susiduriama tarptautinį pobūdį turinčių bankroto bylų atvejais. Bankroto procedūras ir jų tarptautinius aspektus reguliuojančių nacionalinių teisės aktų skirtumai kliudo pasiekti efektyvų tarpvalstybinių bankroto bylų nagrinėjimą. Pripažįstama, jog neigiami skirtingo teisinio reguliavimo padariniai gali būti pašalinti arba sušvelninti tarptautiniu lygiu suvienodinant atitinkamų tarpvalstybinio bankroto klausimų sprendimą. Europos Sąjungos lygmenyje tarpvalstybinių bankroto bylų problemų sprendimo būdas vienodinant tarptautinės privatinės teisės normas buvo įtvirtintas 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų⁹ (toliau tekste – Reglamentas 1346/2000 arba Reglamentas). Jame sureguliuoti tarptautinės teismų jurisdikcijos, taikytinos teisės bei sprendimų pripažinimo klausimai, taip pat paliečiami kiti tarptautinio bankroto proceso aspektai, pavyzdžiui, kreditorių ar likvidatorių teisės. Tačiau pagrindinis Reglamento 1346/2000 tikslas – efektyvus ir veiksmingas tarpvalstybinių bankroto bylų nagrinėjimo užtikrinimas - gali būti pasiektas tik tuo atveju, jeigu jo nuostatos bus vienodai aiškinamos ir taikomos valstybių narių teismų praktikoje. Užsienio doktrinos bei valstybių narių teismų praktikos analizė leidžia teigti, kad vis dar pasitaiko neaiškumų taikant Reglamento nuostatas, o Lietuvos teismų

tarptautinės privatinės teisės normos apima tiek tarptautinio civilinio proceso normas, tiek taikytiną teisę nustatančias kolizines normas. Plačiau apie tarptautinio civilinio proceso teisės ir tarptautinės privatinės teisės santykio problematiką žr. Kontrauskas, Ramūnas. Tarptautinis civilinis procesas: samprata ir vieta nacionalinės teisės sistemoje. *Jurisprudencija*, 2008, Nr. 7 (109), p. 74-75.

⁹ OJ L 160, 30.6.2000, p. 1-18 (OL, 2004 m. specialusis leidimas, 19 skyrius, 1 tomas, p. 191-208).

praktika jo nuostatų taikymo srityje dar tik formuojasi ir nėra vientisa. Tokia situacija reikalauja gilesnio ir detalesnio Reglamento nuostatų tyrimo, praktikoje išskylančių problemų sprendimo būdų pateikimo, kurie nagrinėjami ir siūlomi šiame darbe.

Atsižvelgiant į tyrimo objekto problematiką, disertacijoje nagrinėjami klausimai tiriami dviem lygiais. Visų pirma, tarptautinės teismų jurisdikcijos, taikytinos teisės ir užsienio teismų sprendimų pripažinimo bei vykdymo klausimai Europos Sąjungos lygmenyje analizuojami nagrinėjant Reglamento 1346/2000 nuostatas. Lietuvoje nuo 2004 m. gegužės 1 d. Reglamentas 1346/2000 taikomas tiesiogiai, todėl Reglamento nuostatų taikymo ir aiškinimo klausimai yra ypač aktualūs. Negalima teigti, jog šio tyrimo metu Reglamento 1346/2000 nuostatos Lietuvoje apskritai nebuvo tirtos, tačiau Lietuvos autorių tyrimai daugiausia apsiribojo tik atskiromis Reglamento 1346/2000 sritimis. Reglamento 1346/2000 nuostatos fragmentiškai nagrinėjamos keliose Lietuvos autorių mokslo publikacijose¹⁰. Išsamesnė Reglamento 1346/2000 nuostatų analizė, susijusi su tarptautine teismų jurisdikcija, pateikta L. Kirilevičiūtės daktaro disertacijoje¹¹, taip pat paminėtini keli vadovėlio „Bankroto teisė“¹² skyriai, kuriuose glaustai apžvelgtos Reglamento 1346/2000 nuostatos. Tačiau išsamių kompleksinių tyrimų, kuriuose nagrinėjamos Reglamento 1346/2000 nuostatos, susijusios su jurisdikcijos, taikytinos teisės bei teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo klausimais bankroto bylose iki šiol nebuvo atlikta, ir tai lėmė autorės pasirinkimą nagrinėti šiuos klausimus savo moksliniame darbe. Visgi reikia pažymėti, jog šiam moksliniam tyrimui keliami tikslai lėmė, jog disertacijoje nėra siekiama išanalizuoti visas Reglamento 1346/2000 nuostatas, reguliuojančias tarptautinės teismų jurisdikcijos, taikytinos teisės ir užsienio teismų sprendimų pripažinimo bei vykdymo klausimus. Tyrimui pasirinktos tik tos nuostatos, kurių tinkamas aiškinimas yra ypač svarbus vienodam Reglamento taikymui, arba kurių taikymas yra neaiškus arba buvo sukėlęs (ar, autorės nuomone, gali sukelti) problemų.

¹⁰ Lauros Kirilevičiūtės moksliniai straipsniai: „Europos Sąjungos kompetencijos reguliuoti bankroto procesą ribos“. *Teisė*. 2009, t. 73, p. 89-101; „Ar egzistuoja palankesnės teisės ieškojimo galimybės bankroto bylose?“. *Teisė*. 2010, t. 74, p. 93-104; Andriaus Urbono mokslinis straipsnis „Teismo sprendimo bankroto byloje pripažinimas kitoje Europos Sąjungos šalyje narėje“. *Jurisprudencija*, 2007, Nr. 99 (9), p. 70-76.

¹¹ Kirilevičiūtė, Laura. *Jurisdikcijos taisyklės pagal 2000 m. gegužės 29 d. tarybos reglamentą (EB) 1346/2000 dėl bankroto bylų*. Daktaro disertacija, 2011 (apginta 2012 m. sausio 26 d.).

¹² Kavalnė, Salvija; Mikuckienė, Vilija; Norkus, Rimvydas; Velička, Rimvydas. *Bankroto teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009.

Šioje disertacijoje jurisdikcijos, taikytinos teisės ir užsienio teismų sprendimų pripažinimo bei vykdymo klausimai tarptautiniame bankroto procese tiriami ne tik Europos Sąjungos, bet ir nacionaliniame lygmenyje, analizuojant Lietuvos Respublikos teisės aktuose įtvirtintas tarptautinės privatinės teisės nuostatas, jų taikymą teismų praktikoje. Neatsiejamai nagrinėjamos ir tarptautinių sutarčių nuostatos. Pažymėtina, kad tarptautinės privatinės teisės nuostatų taikymas bankroto bylose su tarptautiniu elementu Lietuvos teisėje apskritai nebuvo tiriamas. Tai paskatino autorę išplėsti disertacijos tyrimo objektą, įtraukiant į jį tarptautinio bankroto proceso klausimų, nepatenkančių į Reglamento 1346/2000 taikymo sritį, reguliavimo problematiką Lietuvos teisėje.

Atliktas mokslinis tyrimas reikšmingas keliais aspektais. Kaip jau buvo minėta, teismų praktika Reglamento 1346/2000 taikymo srityje tik formuojasi. Nors teismų praktika šioje srityje nėra gausi, bet pasitaikė atvejų, kai teismai ne visada teisingai taikė Reglamento nuostatas. Todėl ši disertacija galėtų pasitarnauti teismams aiškinant bei tinkamai taikant Reglamento 1346/2000 nuostatas praktikoje. Taip pat šis mokslinis tyrimas galėtų būti naudingas ir kitiems tarptautinio bankroto proceso dalyviams (kreditoriams, bankroto administratoriams), kuriems gali tekti tiesiogiai taikyti Reglamentą Lietuvoje. Be to, šio darbo dalis, kurioje analizuojamos Reglamento nuostatos, galėtų pasitarnauti Lietuvos kompetentingoms institucijoms teikiant informaciją Komisijai dėl Reglamento 1346/2000 nuostatų taikymo¹³.

Kaip jau minėta, disertacijoje tarptautinės teismų jurisdikcijos, taikytinos teisės bei sprendimų pripažinimo klausimai tiriami ne tik Europos Sąjungos lygmenyje, bet nagrinėjamas ir šių klausimų teisinis reguliavimas Lietuvos teisėje. Visapusiška ir išsami teisinio reguliavimo Lietuvoje analizė gali taip pat būti naudinga teismams, aiškinant ir taikant tarptautinės privatinės teisės normas bankroto bylose.

Galiausiai reikia pažymėti, kad disertacijoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai taip pat galėtų pasitarnauti Lietuvos įstatymų leidėjui šalinant nacionalinės teisės spragas, atsirandančias taikant Reglamento 1346/2000 nuostatas, taip pat tobulinant tarptautinio bankroto proceso aspektų, kuriems netaikomas Reglamentas 1346/2000, teisinį reguliavimą Lietuvoje.

¹³ Remiantis Reglamento 46 str., Komisija iki 2012 m. birželio 1 d. (o vėliau kas penkerius metus) turi pateikti Europos Parlamentui, Tarybai ir Ekonominių bei socialinių reikalų komitetui Reglamento 1346/2000 taikymo ataskaitą, prie kurios gali būti pridedami siūlymai dėl Reglamento pakeitimo.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai

Tyrimo tikslas – išanalizuoti Reglamente 1346/2000 ir Lietuvos teisėje įtvirtintas jurisdikcijos, taikytinos teisės, užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo tarptautiniame bankroto procese nuostatas, jų taikymo praktiką, nustatyti šių nuostatų aiškinimo ir taikymo trūkumus, taip pat pateikti pasiūlymus iškeltoms problemoms išspręsti, įskaitant pasiūlymus teisinio reguliavimo tobulinimui.

Siekiant nurodyti tikslo, buvo iškelti šie uždaviniai:

- 1) išnagrinėti Reglamente 1346/2000 įtvirtintas jurisdikcijos, taikytinos teisės, sprendimų pripažinimo ir vykdymo taisykles, atskleisti šių nuostatų teisinio reguliavimo trūkumus bei praktinio taikymo problemas;
- 2) pateikti pasiūlymus, kaip tobulinti Lietuvos teisės aktus, siekiant aiškesnio ir konkretesnio Reglamento 1346/2000 nuostatų taikymo;
- 3) ištirti konkrečių Europos Sąjungos valstybių narių teisės aktus, kurie buvo reformuoti po Reglamento 1346/2000 įsigaliojimo ir kurie reguliuoja tarptautinio bankroto proceso klausimus; lyginant skirtingų valstybių narių teisinį reguliavimą, nustatyti aktualius pavyzdžius teisinio reguliavimo Lietuvoje tobulinimui;
- 4) nustatyti tarptautinėse sutartyse ir Lietuvos teisės aktuose įtvirtintų jurisdikcijos, taikytinos teisės, užsienio teismų ir arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo taisyklių taikymo bankroto byloms, turinčioms tarptautinį elementą, ypatumus;
- 5) išanalizuoti Lietuvos teismų praktiką aiškinant ir taikant tarptautinės privatinės teisės normas bankroto bylose, įvertinti šių normų taikymo atvejus;
- 6) pateikti identifikuotų problemų sprendimo būdus, taip pat pasiūlymus Lietuvos įstatymų leidėjui dėl tarptautinio bankroto proceso aspektų teisinio reguliavimo tobulinimo.

Tyrimo metodika

Atliekant tyrimą kompleksiskai buvo naudojami šie empiriniai ir teoriniai mokslinio tyrimo metodai.

Empirinis tyrimo metodas - *dokumentų analizės metodas* - naudotas nagrinėjant įvairius dokumentus: Europos Sąjungos, Lietuvos ir užsienio valstybių teisės aktus, jų rengimo medžiagą, tarptautinių organizacijų priimtus pavyzdinius įstatymus, Europos Teisingumo Teismo, Lietuvos ir užsienio teismų sprendimus. Tyrimo metu daugiausia buvo remiamasi pirminiais teisiniais dokumentais, tačiau, pavyzdžiui, analizuojant tarptautinio bankroto proceso reguliavimą užsienio valstybių įstatymuose, taip pat buvo remiamasi ir antriniais dokumentais – užsienio valstybių įstatymų apžvalgomis.

Tyrime taip pat naudoti šie teoriniai mokslinio tyrimo metodai:

Loginis – analitinis metodas buvo naudojamas aiškinant teisės normų turinį, vertinant įvairių mokslininkų nuomones teisės normų aiškinimo bei taikymo klausimais, darant apibendrinimus ir išvadas. Pavyzdžiui, išanalizavus Reglamente 1346/2000 bei Europos Teisingumo Teismo praktikoje pateiktą pagrindinių interesų nustatymo vietos kriterijų turinį, vertinama, ar šie kriterijai pakankamai atskleisti norint nustatyti teismą, turintį tarptautinę jurisdikciją iškelti pagrindinę bankroto bylą.

Lyginamasis metodas svarbią reikšmę turėjo atskleidžiant Reglamento 1346/2000 įgyvendinimo Lietuvoje problemas, taip pat su tarptautiniu bankroto procesu susijusių klausimų teisinio reguliavimo trūkumus. Šio metodo pagrindu lyginant įvairių Europos Sąjungos valstybių teisės aktus, taip pat tarptautinius dokumentus, identifikuojami geriausi tam tikros problemos sprendimo būdai ir siūlomos rekomendacijos Lietuvos teisės aktų tobulinimui.

Istorinio bei teleologinio metodo pagalba teisinis reguliavimas buvo vertinamas ne statiškai, bet atsižvelgiant į konkrečių teisės normų atsiradimo priežastis ir priėmimo tikslus. Šis metodas daugiausia naudotas nagrinėjant konkrečių nuostatų įtvirtinimo Reglamente 1346/2000, Lietuvos bei užsienio teisės aktuose priežastis. Šie metodai leido, pavyzdžiui, suvokti, kodėl Reglamente 1346/2000 nustatytas teisinis reguliavimas remiasi riboto universalumo koncepcija.

Sisteminis analizės metodas buvo naudojamas nagrinėjant problemas, kurių neįmanoma atskleisti, neatsižvelgiant į jų sisteminius ryšius su kitais klausimais. Šis metodas buvo taikomas analizuojant tarptautinės privatinės teisės bendrųjų normų taikymą bankroto teisiniams santykiams, tiriant Reglamente 1346/2000 įtvirtintas išimtis iš taikytinos teisės taisyklių ir kt.

Naudojant *lingvistinį metodą*, tiriamų dokumentų prasmė buvo analizuojami vadovaujantis gramatikos, sintaksės ir kitomis kalbos taisyklėmis. Pavyzdžiui, siekiant tiksliai atskleisti Reglamento 1346/2000 nuostatų turinį, tekstas lietuvių kalba buvo lyginamas su tekstu kitomis kalbomis. Lingvistinis metodas padėjo nustatyti kai kuriuos Reglamento 1346/2000 teksto lietuvių kalba netikslumus.

Svarbiausi rezultatai ir išvados

1. Tarptautinės teismų jurisdikcijos, taikytinos teisės, sprendimų pripažinimo klausimų suregulavimas Reglamente 1346/2000 neabejotinai palengvina bankroto bylų, turinčių tarptautinį elementą, nagrinėjimą tarp Europos Sąjungos valstybių narių, o tarptautinį bankroto procesą daro efektyvesnį ir skaidresnį. Tačiau beveik dešimties metų Reglamento 1346/2000 taikymo Europos Sąjungos valstybėse narėse praktika be neabejotinų privalumų leidžia identifikuoti ir tam tikrus šio Reglamento trūkumus, kurie mažina Reglamento efektyvumą:

1.1. Reglamente 1346/2000 įtvirtintos jurisdikcijos taisyklės turėtų nedviprasmiškai leisti nustatyti teismą, turintį tarptautinę jurisdikciją iškelti bei nagrinėti bankroto bylą, tačiau Reglamentas 1346/2000 nepateikia pagrindinių interesų vietos kaip pagrindinės bankroto bylos tarptautinę jurisdikciją lemiančios sąvokos apibrėžimo. Nors ilgą laiką pagrindinių interesų vietos sąvokos neapibrėžtumas sudarė prielaidas valstybių narių ginčams dėl tarptautinės jurisdikcijos bankroto bylose, tačiau galima teigti, kad 2011 m. spalio 20 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas *Interedil Srl* byloje įnešė pakankamai aiškumo pagrindinių interesų vietos nustatymo srityje. Šis Europos Teisingumo Teismo išaiškinimas turėtų sumažinti skirtingo Reglamento 1346/2000 nuostatų, susijusių pagrindinių interesų vietos nustatymu, taikymo galimybę valstybėse narėse, tačiau siekiant teisinio aiškumo Europos Teisingumo Teismo išaiškinimą atspindinį pagrindinių interesų vietos sąvokos apibrėžimą būtų tikslinga įtvirtinti pačiame Reglamente 1346/2000.

1.2. Reglamente 1346/2000 įtvirtinta taikytinos teisės taisyklių sistema nustatanti bendrą taikytinos teisės taisyklę *lex concursus* ir šios taisyklės išimtis ypač svarbiems

teisiniams santykiams, leidžia užtikrinti tiek kreditorių, tiek sandorių šalių teisėtus lūkesčius ir tikrumą. Vis tik kai kurios Reglamente 1346/2000 įtvirtintos *lex concursus* taikymo išimtys nėra pakankamai aiškios arba jų tikslingumas kelia abejonių. Reglamento 1346/2000 13 straipsnyje numatyta išimtis, leidžianti netaikyti *lex concursus* sandorio nugynčijimui, turėtų būti panaikinta, kaip suteikianti galimybę sandorio šalims piktnaudžiauti pasirenkant sandoriui taikytiną teisę ir tokiu būdu išvengti kreditoriams nepalankių sandorių nugynčijimo. Kadangi Reglamente 1346/2000 *expressis verbis* nėra konstatuota, kad jis netaikomas arbitražo procesams, būtų tikslinga nustatyti bankroto bylų įtaką vykstantiems arbitražo procesams. Atsižvelgiant į 15 straipsnyje įtvirtintą *lex concursus* taikymo išimtį, bankroto bylos iškėlimo pasekmės vykstančiam arbitražo procesui turėtų būti nustatomos pagal arbitražo vietos valstybės teisę. Be to, Reglamente 1346/2000 nėra aiškiai sureguliuoti atvejai, kai taikytinos teisės taisyklė nukreipia į trečiosios valstybės teisę. Kadangi Reglamento taikymas apribotas Europos Sąjungos vidumi, tikslinga Reglamente numatyti galimybę nukreipti tik valstybės narės teisę.

1.3. Siekiant eliminuoti kelių bankroto procesų skirtingose valstybėse galimybę, valstybės narės teismas, gavęs prašymą iškelti pagrindinę bankroto bylą, turėtų patikrinti, ar kitoje valstybėje narėje tam pačiam skolininkui dar nėra iškelta pagrindinė bankroto byla. Tačiau šią teismo pareigą apsunkina tai, kad Reglamente 1346/2000 nėra nuostatų, kurios reglamentuotų nacionalinių teismų sprendimų iškelti bankroto bylą viešą paskelbimą Europos Sąjungos lygmenyje. Todėl Reglamente būtų tikslinga numatyti valstybių narių teismų pareigą viešai skelbti sprendimus iškelti bankroto bylą Europos Sąjungos lygmenyje, kas leistų kitiems teismams lengvai nustatyti, ar kurioje nors valstybėje narėje jau yra pradėtas bankroto procesas.

2. Reglamento taikymą 1346/2000 Lietuvoje apsunkina tai, kad nacionalinė teisė nėra peržiūrėta Reglamento nuostatų konkretinimo tikslais. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo ir nuoseklumo tikslinga nacionalinius teisės aktus papildyti nuostatomis, kurios konkretina kai kurias Reglamento 1346/2000 nuostatas ir/ar šalina nacionalinės teisės neatitikimus Reglamente 1346/2000 įtvirtintoms taisyklėms:

2.1. Siūlytina nacionaliniuose teisės aktuose numatyti Lietuvos teismo jurisdikciją iškelti pagrindinę bankroto bylą užsienio juridiniam asmeniui, jeigu jo pagrindinių turtinių interesų vieta yra Lietuvoje. Atitinkamai būtų tikslinga papildyti nacionalines teisingumo taisykles įtvirtinant galimybę pareiškimą dėl pagrindinės bankroto bylos iškelimo pateikti ne tik vietovės, kurioje yra įmonės buveinė, bet ir vietovės, kurioje yra įmonės pagrindinių turtinių interesų vieta, apygardos teismui.

2.2. Siekiant apsaugoti Lietuvoje esančių kreditorių teises ir teisėtus interesus, taip pat veiksmingiau administruoti skolininko turtą, būtų tikslinga Lietuvos įstatymuose įtvirtinti galimybę iškelti šalutinę bankroto bylą užsienio juridiniam asmeniui, jeigu jis Lietuvoje turi veiklavietę.

2.3. Pagal Reglamento 29 straipsnį teisę kreiptis į teismą dėl šalutinės bankroto bylos iškelimo turi ne tik LR ĮBĮ 5 straipsnyje nustatyti subjektai, bet ir pagrindinėje byloje paskirtas likvidatorius. Siekiant teisinio apibrėžtumo, pagrindinėje byloje paskirtą likvidatorių reikėtų įtvirtinti LR ĮBĮ kaip subjektą turintį teisę kreiptis į teismą dėl šalutinės bankroto bylos iškelimo.

2.4. Atsižvelgiant į nutarties dėl tarptautinės bankroto bylos iškelimo svarbą tiek kitų valstybių narių teismų, tiek bylos šalių atžvilgiu, būtų tikslinga Lietuvos įstatymuose įtvirtinti reikalavimus nutarties dėl bankroto bylos iškelimo turiniui, t. y. nustatyti, jog nutartyje dėl bankroto bylos iškelimo teismas turi nurodyti, kokia byla – pagrindinė ar šalutinė – yra iškeliamą, bei aptarti motyvus, kuriais teismas grindžia savo tarptautinę jurisdikciją.

3. Lietuvos teisės aktuose nėra specialių nuostatų, skirtų į Reglamento 1346/2000 taikymo sritį nepatenkančių bankrotų bylų su tarptautiniu elementu reguliavimui. Tokiu atveju, nesant tarptautinės sutarties, tarptautinio civilinio proceso ir/ar taikytinos teisės klausimai sprendžiami vadovaujantis LR CPK ir LR CK įtvirtintomis teisės normos, atsižvelgiant į bankroto instituto specifiką. Toks teisinis reguliavimas nėra pakankamai aiškus ir efektyvus, todėl tikslinga jį patobulinti įtraukiant specialias nuostatas, skirtas reguliuoti su tarptautinio pobūdžio bankrotu susijusius aspektus:

3.1. Vietinių kreditorių interesų apsaugos tikslais siūlytina Lietuvos teisės aktuose numatyti galimybę Lietuvos teismui iškelti bei nagrinėti šalutinę bankroto bylą užsienio juridiniam asmeniui, jeigu tokiam asmeniui jau yra iškelta pagrindinė bankroto byla užsienio valstybėje. Toks teisinis reglamentavimas sudarytų galimybę iškelti šalutinę bankroto bylą užsienio juridiniams asmenims, kurie Lietuvoje turi filialą, atstovybę ar kitokį reikšmingą turtą. Tokiu atveju kreditoriai, kurių materialiniai teisiniai reikalavimai iki bankroto bylos iškėlimo skolininkui atsirado Lietuvoje, turėtų galimybę siekti jų patenkinimo pirmiausia Lietuvoje.

3.2. Siekiant teisinio apibrėžtumo Lietuvos įstatymuose būtų tikslinga įtvirtinti taikytinos teisės taisyklę, nustatančią *lex concursus* taikymą bankroto bylos iškėlimui ir jos pasekmėms, bankroto bylos nagrinėjimui ir jos užbaigimui. Pasiremiant Reglamente 1346/2000 bei kitų Europos Sąjungos šalių teisės aktuose įtvirtintais pavyzdžiais būtų tikslinga numatyti *lex concursus* taikymo išimtis specifiniams materialiniams teisiniams santykiams, kurie glaudžiai susiję su kita valstybe (pavyzdžiui, daiktinėms teisėms, nekilnojamojo turto sutartims, ir pan.).

3.3. Aiškumo tikslais LR ĮBĮ siūlytina sureguliuoti skolininko turto realizavimui taikytinos teisės taisykles, įtvirtinant, kad skolininko užsienyje esantis nekilnojamas turtas ir vertybiniai popieriai realizuojami atitinkami pagal turto buvimo ir vertybinių popierių išleidimo teisę.

4. Lietuvos teismų praktikos analizė leidžia teigti, kad teismams nagrinėjant su tarptautinio bankroto teisiniais santykiais susijusius klausimus daugiausia neaiškumų kyla (arba gali kilti) taikant LR ĮBĮ įtvirtintą *vis attractiva concursus* principą, nustatant bankroto administratoriaus inicijuojamų bylų teisingumą, sprendžiant pripažintų užsienio teismų ir arbitražų sprendimų vykdymo klausimus:

4.1. Valstybių suvereniteto principas lemia, kad LR ĮBĮ 15 straipsnio 2 dalis, kuris nustato, kad visos civilinės bylos, kuriose įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai, perduodamos bankroto bylą iškėlusiam teismui, netaikoma užsienyje nagrinėjamos byloms, kuriuose bankrutuojančiai Lietuvos įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai. Šią

nuostatą užsienio valstybių teismai nebent galėtų taikyti savanoriškai arba remiantis abipusiškumo pagrindu, jei Lietuvos teismai atitinkamai atsisakytų savo jurisdikcijos nagrinėti ginčus, kai užsienio skolininkui toje valstybėje iškeliama bankroto byla. Tačiau LR ĮBĮ 15 straipsnio 2 dalis turi būti taikoma arbitražuose nagrinėjamos bylos, kadangi tokio pobūdžio bylos yra priskiriamos išimtinai teismų jurisdikcijai, o tai ginčą daro nearbitruotiną.

4.2. Tarptautinės jurisdikcijos klausimas tiek dėl administratoriaus ginčijamų sandorių, tiek dėl kitų administratoriaus reikalavimų bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės skolininkams, kai byloje yra tarptautinis elementas turėtų būti sprendžiamas pagal nacionalines normas, reglamentuojančias tarptautinį civilinį procesą (nesant tarptautinės sutarties). LR ĮBĮ įtvirtintos teisės normos reglamentuoja nacionalinį bylų teisingumą, o LR CPK septintosios dalies LIX skyriaus nuostatos - teisingumą ir normų taikymą tarptautiniame civiliniame procese. Todėl LR ĮBĮ įtvirtintos specialios teisės normos LR CPK nuostatų atžvilgiu turėtų būti taikomos nustatant nacionalinį, bet ne tarptautinį teismų teisingumą.

4.3. Užsienio teismo sprendimas, kuriuo priteisiamos tam tikros piniginės sumos iš Lietuvos subjekto, kuriam iškelta bankroto byla, gali būti pripažįstamas ir leidžiama jį vykdyti Lietuvoje patikrinus, ar nėra LR CPK (arba tarptautinėje sutartyje, jeigu tokia yra) nustatytų nepripažinimo pagrindų. Remiantis LR ĮBĮ 9 straipsnio 3 dalimi, iškėlus bankroto bylą, išieškojimas ir turto realizavimas sustabdomas, o pagal LR ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 3 punktą, draudžiama vykdyti visas neįvykdytas finansines prievoles ir išieškoti skolas. Todėl kreditoriaus reikalavimai Lietuvoje pripažinto ir leisto vykdyti užsienio teismo sprendimo pagrindu negalėtų būti vykdomi įprastinio išieškojimo per antstolį būdu, o turėtų būti tenkinami LR ĮBĮ nustatyta tvarka ir sąlygomis. Analogiška taisyklė turėtų būti taikoma ir pripažinto užsienio arbitražo sprendimo vykdymui.

4.4. Lietuvos teismų praktikoje pripažįstama, kad bylos dėl bankroto bylos iškėlimo, taip pat bylos, kuriose bankrutuojančiai įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai, administratoriaus ieškiniai dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ar kiti administratoriaus reikalavimai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės skolininkams,

yra priskiriamos išimtinai teismų jurisdikcijai, o tai ginčą daro nearbitruotiną. Todėl užsienio arbitražo sprendimas, kuriuo išspręstas ginčas dėl reikalavimo, kurio nagrinėjimas pagal įstatymų nustatytą imperatyvą yra išimtinė bankroto byla iškėlusio teismo kompetencija, būtų nepripažįstamas kaip prieštaraujantis Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai.